

Kansaneläkelaitos - KELA

Jokainen maahanmuuttaja, joka on tullut vakituisesti asumaan Suomeen, käy usein Kansaneläkelaitoksessa. Tavallisesti sekä suomalaiset että maahanmuuttajat käyttävät siitä lyhennettyä muotoa - Kelaa.

Mitä tällä termillä oikein tarkoitetaan?

Kelan toimintaa valotetaan niissä esitteissä, lehtisissä ja tiedotteissa, joita jokainen maahanmuuttaja löytää vaivatta Kelan toimistoista. Kaikki tieto on kuitenkin ainoastaan suomen kielellä ja siksi vaikeaselkoista suomea taitamattomalle henkilölle.

On mahdotonta kertoa muutamalla sivulla koko sosiaaliturvajärjestelmästä. Tässä oppaassa esitellään informaatiota, joka antaa yleiskäsityksen Kelan toiminnasta ja siitä, kuinka hoituu maahanmuuttajan sosiaaliturva tämän järjestelmän avulla.

Suomen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu asuinpaikkaan eli Suomessa vakinaisesti asuvat ihmiset kuuluvat tähän systeemiin, ja he kaikki saavat palveluja tästä systeemistä yhtäläisin perustein. Tämä perustuu Suomen perustuslakiin (**Perustuslaki**) - kansalaisen oikeuteen sosiaaliturvaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kela on hallinnollisten elinten järjestelmä, jolla on oma hallinto ja talous. Kelan toiminta on eduskunnan valvonnassa.

Kelalla on omat julkaisunsa, esimerkiksi Kelan Sanomat ja Yhteispeli, joissa se julkaisee erilaista tietoa omasta toiminnastaan, erilaisten Kelan tekemien sosiaalialan tutkimusten tuloksia sekä lakioitteita

ja joissa se kertoo mm. sosiaaliturvalainsäädännön muutoksista sekä terveyteen liittyvistä ongelmista. Kelan tekninen varustetaso on erittäin hyvä, mikä antaa sille mahdollisuuden palvella väestöä nopeasti. Kaikki päätökset, jotka koskevat Kelan asiakkaita, tuodaan heidän tietoonsa kirjallisessa muodossa postitse. Kelan päätöksistä voidaan valittaa (**право обжалования - valitusoikeus**). Viranomaisen, mihin valituskirje osoitetaan, on tavallisesti ilmoitettu kirjeessä, jonka Kela lähettää päätöksestään. Kelalla on monihaaarainen verkosto omia virastojaan, jotka sijaitsevat aina sen asiakkaiden lähiympäristössä.

Suomen sosiaalijärjestelmä parantuu ja kehittyy jatkuvasti, ja Kela täydentää omia kokemuksiaan tekemällä yhteistyötä kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Me tarkastelemme tässä kirjassa niitä asioita, jotka eniten koskettavat Suomeen vakituisesti asumaan tulleita maahanmuuttajia.

Käytyään rekisteritoimistossa ja saatuaan henkilötunnuksensa (**henkilötunnus**) sekä poikettuaan vielä työvoimatoimistossa maahanmuuttaja menee seuraavaksi Kelaan. Kelassa maahanmuuttaja tekee anomuksen vakuutuskortin saamiseksi sairastapausten varalta (**KELA-kortti**). Tämä kortti annetaan ilmaiseksi vakituisesti maassa asuville Suomen kansalaisille sekä niille maahanmuuttajille, jotka ovat tulleet asumaan pysyvästi Suomeen. Lisämaksusta voi saada Kela-kortin, jossa on haltijan valokuva. Silloin tätä korttia voi käyttää henkilöllisyyden todistamiseksi, esimerkiksi pankissa, postissa, apteekissa tai kutsuttaessa ambulanssia jne.

Sosiaaliturvajärjestelmässä vakuutus sairaustapauksessa (**sairausvakuutus**) koskee kaikkia vakituisesti Suomessa asuvia kansalaisia ja lisäksi myös maahanmuuttajia. Maksut yksityislääkäreillä tai yksityisissä hoitolaitoksissa käymisistä korvataan osittain Kelasta. Kelakortti todistaa sen, että kortin haltija on vakuutettu

sairaustapauksen varalta ja hänellä on oikeus menojen korvaamiseen sairauden aikana. Kun Kela-kortti esitetään esimerkiksi apteekissa ostettaessa lääkkeitä, niin tämä korvaus voidaan antaa heti kääntymättä Kelan puoleen.

Avustukset ja materiaallinen apu työttömyyden aikana

Maahanmuuttajat, jotka ovat tulleet Suomeen ja alkavat järjestellä omaa elämäänsä uudelleen, joutuvat käytännöllisesti katsoen heti työttömiksi huolimatta työkyvystään, koulutuksestaan ja työkokemuksestaan. Suomen valtio antaa sosiaaliturvan maahanmuuttajille voimassa olevan lainsäädännön perusteella samoin kuin omankin maansa kansalaisille.

Kuten jo aikaisemmin on mainittu, Kela maksaa avustukset maahanmuuttajalle vasta sen jälkeen, kun se on saanut päätöksen työvoimatoimistosta.

Perusavustus työttömyydestä (peruspäiväraha)

Tämä raha määrätään 17–64–vuotiaalle Suomessa asuvalle työttömälle, jos hän on :

- kahden vuoden aikana ollut vähintään 10 kuukautta työssä
- työkykyinen ja käynyt työvoimatoimistossa
- ollut työhakijana työvoimatoimistossa 7 päivän ajan toimistossa käymisen jälkeen. Jos hän on yrittäjä, hänen toimintansa on täytynyt kestää vähintään 4 kuukautta
- jatkuvasti etsinyt työtä, mutta ei ole löytänyt koulutustaan vastaavaa työtä eikä opiskelupaikkaa
- hakemassa kokoaikatyötä

Tämänkaltaista avustusta maksetaan viideltä arkipäivältä 500 päivän ajan. Päivittäisen avustuksen määrä oli 1.8.2001 lapsettomalle henkilölle 23,02 euroa (marraskuu2003). Perheen jokaisesta lapsesta maksetaan lisämaksu (**lapsikorotus**), yhdestä lapsesta 4,36 euroa,

kahdesta lapsesta yhteensä 6,40 euroa, kolmesta tai useammasta lapsesta 8,26 euroa. Tämän avustuksen määrä ei riipu aviopuolison tuloista. Tästä avustuksesta on maksettava vero.

Työttömyysavustus, jonka määrä riippuu aikaisemmin saadusta ansiosta (ansiopäiväraha)

Jos kansalainen menettää työpaikkansa ja on ammattiliiton jäsen ja siten automaattisesti vakuutuskassan jäsen, niin kassa maksaa jäsenilleen työttömyysavustusta (**ansiopäiväraha**). Tämä avustus on tavallisesti suurempi kuin Kelan maksama työttömyysavustus, koska siihen lasketaan mukaan työnsä menettäneen aikaisemmin ansaitsema palkka. Tämän avustuksen maksuaika on 500 päivää. Työntekijän pitää olla siis vakuutuskassan jäsen ja tämän jäsenyyden on pitänyt kestää vähintään 10 kuukautta.

Materiaalinen apu työttömyyden aikana (työmarkkinatuki)

Tämä raha maksetaan 17–64-vuotiaalle Suomessa asuvalle työttömälle, joka :

- ei ole kahteen vuoteen ollut työssä ollenkaan tai oli työssä vähemmän kuin 10 kuukautta
  - on työkykyinen ja käynyt työvoimatoimistossa
  - hakee kokopäivätyötä, mutta ei ole löytänyt koulutustaan vastaavaa työtä eikä opiskelupaikkaa
  - on ollut työvoimatoimistossa työnhakijana 5 päivää - henkilökohtaisen vastuun aika (**omavastuu aika**)
  - on saanut työttömyysavustusta (**peruspäiväraha** tai **ansiopäiväraha**) maksimissaan 500 päivän ajan
- Tämänkaltaisen työttömyysavustuksen määrä ja maksaminen riippuu puolison tuloista. Maksusta on maksettava vero.

Avustus kotoutumisesta (kotoutumistuki)

Kotoutumissuunnitelman toteuttamisen aikana maahanmuuttajalle määrätään kotoutumistuki, jonka suuruus määritellään samalla tavalla kuin määrätään työmarkkinatuki (**työmarkkinatuki**). Erona on kuitenkin se, että täyden kotoutumistuen saamisehtona on kotoutumissuunnitelman toteuttaminen. Sellaisessa tapauksessa, jossa maahanmuuttaja suhtautuu suunnitelmansa toteuttamiseen passiivisesti (kieltäytyy opiskelusta kursseilla tai hänelle tarjotusta työharjoittelusta ilman hyväksyttävää syytä tai ei käy työvoimatoimistossa), avustuksen määrää voidaan pienentää tai sen maksaminen voidaan kokonaan lopettaa. Tällaisessa tapauksessa työvoimatoimisto antaa Kelaan lausunnon tuen maksamatta jättämisestä jopa 3 kuukauden ajaksi (**karenssiaika**). Maahanmuuttajaa itseä koskettaa kotoutumistuen saaminen, sillä nimenomaan hänestä riippuu kotoutumissuunnitelman toteutuminen ja myös sovittujen asioiden tekeminen. Maahanmuuttajan tulee muistaa, että työvoimatoimiston työntekijät toimivat Suomen lakien mukaan, vaikkakin joskus saattaa tapahtua jokin inhimillinen virhe. Sellaisessa tapauksessa pitää asiallisesti puolustaa omia oikeuksiaan.

Kun kotoutumistuen maksaminen loppuu ja jos sen maksamisen aikana maahanmuuttaja ei ole löytänyt itselleen työpaikkaa, niin sitten tutkitaan kysymystä materiaalsen avun jatkosta (**työmarkkinatuki**). Aina ehdotetaan kuitenkin, että maahanmuuttaja opettelee kielen ja kotiuduttuaan onnistuneesti löytää loppujen lopuksi mahdollisuuden huolehtia itsestään ja perheestään. Maahanmuuttajan Suomeen kotoutumisen ideaalisin vaihtoehto on itsenäinen taloudellinen asema.

Lisätietoja avustuksista

Henkilökohtaisen vastuun aika (omavastuu-aika)

Työttömyysavustus tullaan määräämään sen jälkeen, kun omavastuu-aika on kulunut umpeen, siis toisin sanoen aika, jolloin

avustusta ei makseta ollenkaan. Tämä aika on 5 päivää työmarkkinatukea saataessa (**työmarkkinatuki**) ja 7 päivää peruspäivärahaa saataessa (**peruspäiväraha**). Aika aletaan laskea siitä hetkestä, kun ihminen ilmoittautuu työttömänä työvoimatoimistoon.

Aika, jolloin työttömällä ei ole oikeutta työttömyysavustukseen saamiseen (karenssi)

Työtön, jolla on ammatillinen koulutus, menettää oikeutensa työttömyysavustukseen kahden kuukauden ajaksi, jos hän on ollut yli 6 kuukautta poissa työmarkkinoilta ilman hyväksyttävää syytä tai hän ei ole suostunut hänelle tarjottuun työhön ilman hyväksyttävää syytä. Aika, jolloin hänelle ei makseta avustusta, voidaan lyhentää yhteen kuukauteen, jos tarjottuun työpaikkaan löytyi työntekijä 5 päivän aikana.

Jos kansalainen on eronnut työpaikastaan omasta tahdostaan, niin avustusta ei makseta kolmeen kuukauteen. Jos työtön kaksi kertaa kieltäytyy tarjotusta työstä tai koulutuksesta ilman hyväksyttävää syytä, niin hän menettää avustuksen. Oikeus saada työttömyysavustusta palautetaan vasta sen jälkeen, kun hän on ollut työssä tai opiskelemassa kolmen kuukauden ajan.

Jos kansalaiselle tarjotaan työtä, joka ei vastaa hänen ammatillista koulutustaan tai hänen aikaisempaa työkokemusta, niin hänellä on oikeus kieltäytyä tarjotuista vaihtoehdoista työttömyyden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana.

Neuvo: on välttämätöntä kiinnittää huomiota ylläsanottuihin asioihin henkilökohtaisen vastuun ajasta (**omavastuu aika**) ja avustuksen maksamatta jättämisestä (**karenssi**), koska hyvin usein nämä seikat jäävät käsittämättömiksi avustusta määrätessä. Merkintä viimeisestä työpaikasta työkirjassa ja eroamisen syy sekä todistukset mistä tahansa ammatillisesta koulutuksesta ovat pohjatietoina avustuksen oikein määräämiseksi ja maksatuksen alkamiseksi. Lisätietojen

saamiseksi näistä asioista täytyy kääntyä työvoimatoimiston tai Kelan puoleen.

Avustukset perheille lapsen syntymän johdosta

Avustus lapsen syntymän johdosta (äitiysavustus)

Synnyttäjällä, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää ja mikäli hän on käynyt neuvolassa tai lääkärin vastaanotolla terveyskeskuksessa, on oikeus äitiysavustukseen. Tämä avustus tarkoittaa "äitiyspakkausta" (**äitiyspakkaus**) tai rahasummaa (**rahakorvaus**) - 140 euroa, tästä summasta ei makseta veroja. Äitiyspakkaus sisältää lapselle välttämättömiä uusia vaatteita ja muita lapselle tarpeellisia tarvikkeita. Sen arvo on isompi kuin maksettava rahasumma. Mikäli syntyy esimerkiksi kaksoset annetaan kaksi pakkausta tai yksi yhteinen pakkaus kaksosia varten tai kaksi rahasummaa.

Äitiysavustus (äitiysraha), isyysavustus (isyysraha) ja vanhempien avustus (vanhempainraha)

Äitiysavustus (**äitiysraha**) maksetaan raskaana olevalle naiselle 105 päivän ajan, jos hän on asunut Suomessa vähintään 180 päivää yhtäjaksoisesti ennen laskettua synnytysaikaa (**asumisaika – фактическое проживание**) ja hänellä on ollut sinä aikana oikeus Suomen sosiaalivakuutukseen. Tämän avustuksen maksaminen alkaa noin kuukausi ennen lapsen syntymää.

Isyysavustus (**isyysraha**) maksetaan lapsen isälle siinä tapauksessa, että lapsen syntymähetkellä hän on asunut Suomessa sekä hänellä on ollut oikeus sosiaalivakuutukseen vähintään 180 päivää ja hän jättää työnsä hoitaakseen lasta. Työssä käyvällä isällä on oikeus 12 maksettavaan päivään heti lapsen syntymän jälkeen ja myöhemmin

6 päivään oman valintansa mukaan - yhteensä 18 päivään. Isyysrahan suuruus määritellään isän tulojen mukaisesti. Lisäksi isyysrahan maksamisen ehtona on hänen asumisensa avio- tai avoliitossa yhdessä lapsen äidin kanssa sekä se, että perheellä on yhteinen talous.

Vanhempien avustus (**vanhempainraha**) maksetaan 158 arkipäivältä äitiysrahan maksamisen loputtua. Lapsen äidillä ja isällä on yhtäläiset oikeudet hoitaa lasta 10 ensimmäistä kuukautta. Vanhempainraha maksetaan sille vanhemmalle, joka hoitaa lasta kotona.

Isän tai äidin toivomuksen mukaisesti he voivat keskenään jakaa lapsen hoitamiseen tarkoitetun, vanhempainrahaa maksettavan ajanjakson. Äitiys-, isyys- ja vanhempien avustuksien (**äitiys-, isyys- ja vanhempainraha**) suuruus määritellään isän ja äidin ansaitsemien tulojen perusteella kuten myös sairausajan raha. Jos äidillä ja isällä ei ole ollut työtuloja, siis he ovat olleet työttömiä, niin heidän avustuksensa lasketaan minimipäivärahasta - 11,45 euroa päivässä. Yksityiskohtaisia selvityksiä avustusmaksuista voi saada suoraan Kelasta, mutta myös heidän internet-osoitteesta: www.kela.fi.

Avustus lapselle (lapsilisä)

Tämä avustus maksetaan lapselle hänen syntymästään lähtien kunnes hän täyttää 17 vuotta - 90 euroa kuukaudessa. Jos perheeseen syntyy toinen lapsi, hänen avustuksensa on 110,50 euroa, kolmannen 131 euroa, neljännen 151,50 euroa ja viidennen sekä sitä seuraavien 172 euroa kuukaudessa. Äidit ja isät, jotka kasvattavat lapsiaan yksin, saavat jokaisesta lapsesta 33,60 euron korotuksen. Tavallisissa perheissä lapsilisä maksetaan jommallekummalle vanhemmista, mutta se voidaan alkaa maksaa myös toiselle vanhemmista vanhempien

ilmoituksen perusteella sekä Kelan päätöksellä. Lapsilisästä ei makseta veroa.

Avustus lapsen hoitamisesta kotona (lasten kotihoidon tuki)

Jos lapsi alle kolmivuotiaana ei ole hoidossa kunnan organisoimassa päiväkodissa tai saa yksityistä päivähoitoa, niin perheelle maksetaan hoidosta kotona tai avustusta yksityisestä päivähoidosta (**yksityisen hoidon tuki**). Näitä avustuksia ei makseta yhtä aikaa ja niiden suuruus riippuu vanhempien tuloista.

***Neuvo:** jos teidän perheeseen odotetaan vauvaa, niin on välttämätöntä etukäteen saada päteviä neuvoja avustuksista Kelasta tai neuvolasta, jossa raskaana oleva nainen käy. Harvinaisia eivät ole tapaukset, joissa tietämättömyys avustuksista tai niitä koskevien voimassaolevien lakien noudattamatta jättäminen johtaa siihen, että perhe ei ole saanut avustuksia tai on saanut niistä vain osan.*

Asumisavustus (asumistuki)

Vähätuloisille henkilöille Kela maksaa asumisavustusta, mikä vähentää asumiskuluja. Eläkeläisille maksetaan myös asumisavustusta ottaen samalla huomioon, asuuko eläkeläinen vuokra-asunnossa (**vuokra-asunto**) vai omistusasunnossa (**omistusasunto**) ja mikä on eläkkeen suuruus.

Asumistuen saamisen tutkimiseksi on välttämätöntä käännyä Kelan näistä asioista vastaavan osaston puoleen. Samassa yhteydessä täytetään anomus ja lomakkeet, joissa ilmoitetaan kaikista kyseisessä asunnossa asuvista ja siitä, onko heillä yhteinen talous ja ruokailevatko he yhdessä (**ruokakunta**), ja lisäksi vielä siitä, millaiset ovat perheen tulot ja menot. Annetaan tietoja myös asunnosta. Oikean tiedon antaminen on ilmoittajan velvollisuus. Tämän jälkeen Kela tekee päätöksen asumistuen määräämisestä. Asuntotukiasioita

hoitavan Kelan työntekijän velvollisuuksiin kuuluu informaation jakaminen ja sen selventäminen asiakkailleen. Asumistuesta ei makseta veroja. Kaikista muutoksista perheessä (taloudellisesta asemasta, perheen koosta tai muutosta toiseen osoitteeseen) on välttämätöntä informoida Kelaa, koska muutoksista johtuen asumistuen määrä voi muuttua.

Opiskeluavustus (opintotuki)

Opintotuki tarkoittaa kolmea erilaista avustusta:

- opintoavustus (**opintoraha**)
- opintolaina (**opintolaina**)
- asumisavustus (**asumistuki**)

Opintoavustus (opintotuki)

Peruskoulun jälkeen opiskelijalle maksetaan opintotukea opiskelusta lukiossa, kansanopistossa, ammattikoulussa, yliopistossa tai korkeakoulussa. Ehdot tämän avustuksen saamiseksi ovat :

- 17 vuoden ikä
- opiskelijalla on opiskelupaikka
- opiskelu jatkuu yli kaksi kuukautta
- opiskelijan taloudellinen asema on sellainen, että hän tarvitsee materiaalista tukea.

Opintotuen suuruuteen vaikuttaa, missä ja kenen kanssa opiskelija asuu (vanhempien kanssa vai erillään heistä), perheen tulot ja vanhempien mahdollisuudet auttaa häntä.

Opintolaina (opintolaina)

Opiskelija voi saada valtion takaamaa opintolainaa (**opintolaina**). Tämän lainan korko on matalampi kuin muiden lainojen.

Korkoa tästä lainasta maksetaan jo opiskeluaikana, mutta laina maksetaan takaisin vasta opintojen päätyttyä.

Opiskelijan asumisavustus (asumislisä)

Opiskelijalle, joka on täyttänyt 17 vuotta, myönnetään asumislisää tai asumistukea, siinä yhteydessä tarkastetaan hänen perhesuhteensa vanhempiinsa, perheen taloudellinen asema ja asumisolot.

***Neuvo:** maahanmuuttajan on ehdottomasti kiinnitettävä siihen huomiota, että 17- 25 -vuotiaat nuoret ihmiset, jotka eivät opiskele missään, eivät ole työssä ja joilla ei ole ammatillista koulutusta, eivät saa mitään avustuksia. Tämä järjestelmä koskee kaikkia Suomessa asuvia. Tämän ikäisten nuorten rahallisen tuen takeena on heidän toimeliaisuutensa (opiskelu tai työ)!*

Opintoavustus aikuisille (aikuisopintoraha)

Jos aikuinen ihminen (30 - 54 -vuotias) ryhtyy opiskelemaan missä tahansa oppilaitoksessa tavoitteenaan saada ammatti, niin hänelle maksetaan aikuisopintorahaa. Tämän opintorahan suuruuteen vaikuttaa opiskelijan perhe ja se, jos opiskelija asuu opiskelupaikkakunnalla erillään omasta perheestään; tällöin hänelle lisäksi maksetaan asumislisää.

Ikään perustuva eläketurva (ikään perustuva eläke)

Suomessa eläkeikä alkaa miehillä ja naisilla 65-vuotiaana.

Vanhoille ihmisille maksetaan kansaneläkettä (**kansaneläke**) ja ansioeläkettä (**ansioeläke**). Kela maksaa kansaneläkettä. Ulkomaalaisen oikeus saada eläkettä riippuu siitä, kuinka pitkään hän on asunut ja kuinka kauan hän on työskennellyt Suomessa. Ulkomaalainen voi saada kansaneläkettä, jos hän on asunut Suomessa

vähintään 5 vuotta. Saadakseen täyden kansaneläkkeen Suomessa eläkeläinen ei saa saada ikään perustuvaa eläkettä omasta maastaan ja lisäksi asumisen on täytynyt jatkua 40 vuotta. Kansaneläkkeen määrä lasketaan suhteessa asumisaikaan Suomessa. Esimerkiksi ihmisellä, joka on asunut Suomessa 8 vuotta ennen kuin täyttää 65 vuotta, on oikeus saada viidennes täydestä eläkkeestä ($40 : 8 = 5$). Kansaneläkkeen suuruuteen vaikuttaa työeläkkeen määrä, perheen koko ja se, millä paikkakunnalla eläkeläinen asuu. Työeläke määräytyy työvuosien ja palkan perusteella. Työnantajan ehdoton velvollisuus on suorittaa maksu, joka on säädetty työeläkemaksuja koskevassa laissa. Työntekijä maksaa myös tietyn summan palkastaan työeläkettä varten.

Suomeen pysyvästi asumaan muuttaneet eläkeikäiset ulkomaalaiset voivat saada tietoja työeläkkeistä Eläketurvakeskuksesta (**Eläketurvakeskus**). Ulkomaalaisten eläkkeitä koskevat asiat katsotaan tapauskohtaisesti. Yleensä eläkeikäiset ulkomaalaiset saavat toimeentulotukea (**toimeentulotuki**) kunnan sosiaalitoimiston kautta (**sosiaalitoimisto**).

Neuvo: juuri maahan saapuneelle maahanmuuttajalle sosiaaliturva taataan Suomen laissa, kuitenkin melko usein syntyy tilanteita, joissa asioiden riittämätön ymmärrys tai lakien väärin käsittäminen johtaa siihen, että maahanmuuttajan sosiaaliturva ei ole riittävä. Olisi virhe odottaa, että kaikki selviää itsestään. On parempi ajoissa kysellä asioista Kelasta. On välttämätöntä tarkasti muotoilla omat kysymyksensä; mikäli ei itse kenties selviydy tilanteesta, niin silloin tulkkia on hyvä käyttää. Kansalaisen oikeus ja velvollisuus on antaa ajoissa oikeaa tietoa ja kertoa Kelalle kaikista muutoksista. Väärän tiedon antamistapaukset ovat lain rikkomista ja Kelan velvollisuus on ilmoittaa niistä poliisille tai syyttäjälle.